

ועתה מבארת המשנה מי הם השתוקי והאסופי שנשנו בתחלת המשנה.

ואלו הם:

"שתוקי" — כל שהוא מכיר רק את אמו, ואינו מכיר את אביו, לפי שהתעברה אמו בהיותה פנויה מאדם שאינו מוכר לנו מי הוא. ועל כן הוא נקרא "שתוקי", כיון שבשעה שהוא קורא לאיש פלוני "אבא", אמו משתיקתו.

ואמו היא פנויה, ומוכרת לנו כאשה כשרה לקהל. אך מאחר ולא ידוע מי הוא אביו, ושמה הוא ממזר, או שמה הוא אסור באשה זו באיסור ערוה, לכן הולד ספק ממזר.

"אסופי" — כל שנאסף מן השוק, ואינו מכיר לא את אביו ולא את אמו. ואף הוא ספק ממזר, ויש לחשוש עליו בין מצד אביו ובין מצד אמו, שמה ממזרים הם, או שמה אסורים היו זה על זה באיסור ערוה.

אבא שאול היה קורא לשתוקי "בדוקי", מלשון בדיקה.

ובא אבא שאול להשמיענו, שאם בודקים את אמו, ושואלים אותה ממי נתעברה, ואומרת שנתעברה מכשר, הרי היא נאמנת והולד כשר. ויבואר עוד בגמרא.

גמרא:

שנינו במשנה: עשרה יוחסין עלו מבבל.

והוינן בה: מאי איריא דתני "עלו מבבל", למה שנה התנא בלשון "עלו"?

נתיני [היה לו לשנות] "עשרה יוחסין הלכו לארץ ישראל"!⁽⁵⁾

ומשנינן: מילתא אנב אורחיה קא משמע לן התנא, שבדרך אגב משמיענו דבר חידוש בהשתמשו בלשון "עלו מבבל", שארץ ישראל היא גבוהה מבבל. וכל ההולך אליה מבבל, הרי הוא "עולה".

כדתניא: כתיב [דברים יז ח] "וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך" — מלמד הכתוב "ועלית", שמקום בית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל, ולכן נוקט הכתוב כלפיו לשון "עליה".

וכמו כן, ארץ ישראל היא במקום שהוא גבוה מכל הארצות.

והוינן בה: בשלמא זה שאמר התנא "בית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל", שפיר ילפינן זאת מלשון הפסוק הזה, כי היינו דכתיב: "כי יפלא ממך דבר למשפט, בין דם לדם, בין דין לדין, ובין נגע לנגע, דברי ריבות בשעריך, וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך בו".

5. המקשן ידע שבבל עמוקה כמצולה, אלא שהוא לא ידע שגם ביחס לשאר הארצות, ארץ ישראל גבוהה מהן. ולכן הקשה, שהרי על כל שבי הגולה אמרה המשנה שעלו מהם עשרה יוחסין, ויש מהם שלא עלו מבבל אלא משאר

דומה, כיון שאין הם חייבים בכל המצוות, ועדיין סורן רע, יש קצת לחשוש שמה יסירו את הבנים לעבודה זרה. אבל נתינים, שהם גרים גמורים, וחייבים בכל המצוות, אין בהם חשש של הסרה, ולכן מותרים בהם הפסולים והגרים.

וסיבת הדבר, משום שראה שנתערבו אותן משפחות במשפחות מיוחסות, וכן ראה שכל חכמי הדור מתכוננים לעלות עמו לארץ ישראל, ולא ישאר בבבל מי שיתעסק בבדיקת היוחסין, לכן עמד והפריש את כל הפסולים, והעלים עמו לארץ ישראל. ולא השאיר בבבל אלא את המשפחות הכשרות בלבד.

ואחר שנמצאו כל הפסולים בארץ ישראל, שוב לא חשש שמא יתערבו עמהם. שהרי ראו כל הדור העולה מבבל שהפריש אותם עזרא מקהל ישראל הכשרים [וכפי שיתבאר להלן].

וגם לדורות הבאים אין לחשוש, כיון שבלשכת הגזית סמוך למקדש ישבו דייני הסנהדרין והיו בודקים אחר יחוס הכהנים והלויים, כדי שרק כשרים ישרתו בעבודת המקדש, ומתוך כך ידעו גם את יחוסו של כל אדם.

ולכן נקט התנא לשון "עלו מבבל", כי בכך הוא מסייע ליה לרבי אלעזר [האמורא].

דאמר רבי אלעזר: לא עלה עזרא מבבל עד שעשאה כסולת נקיה, ואחר כך עלה! (7)

ומשנתנו מסייעתו. שלכך קתני בה "עלו

והרי "בשעריך" כולל את כל ארץ ישראל, וקורא הכתוב לכל הליכה, מכל צד ומכל מקום אל בית המקדש, בלשון "עליה".

אלא זה שאמרנו, שמקומה של ארץ ישראל הוא גבוה מכל הארצות, מנלן?

ומשינינן: המקור לזה הוא ממה דכתיב [ירמיה כג ז]: "לכן הנה ימים באים נאם ה', ולא יאמרו עוד: חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים. כי אם: חי ה' אשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ צפונה, ומכל הארצות אשר הרחתים שם".

הרי לנו, שקורא הכתוב הליכה מכל הארצות אל ארץ ישראל בלשון "העלאה". ומכאן שהיא גבוהה יותר מהארצות כולן. (6)

אך עדיין קשה: אמנם הלשון "עלו" שנקט התנא, שפיר נקט. אך מאי איריא דתני: "עלו מבבל"? נתני [ישנה התנא] "עלו לארץ ישראל". שהרי גם מהלשון הזה משתמע שארץ ישראל גבוהה מבבל.

ומשינינן: התנא נקט בדוקא "עלו מבבל", כדי להשמיענו שמטרת עזרא בבירור יחוסי המשפחות שבבבל היתה, לנקות אותה מכל המשפחות הפסולות שבה, ולהעלותן לארץ ישראל.

6. קצת קשה, כיון שהכתוב גם אומר "ואשר הביא", הרי משמע אדרבה, שיש גם ארצות שגבוהות מארץ ישראל, שלא נופל עליהם לשון "העלה". רש"ש.

7. הטעם הוא, משום שארץ ישראל היא "ארץ

ארצות, והיה צריך לנקוט לשון שנופל גם על השבים משאר הארצות, ולומר "הלכו לארץ ישראל". והשיבו לו, שגם משאר הארצות גבוהה ארץ ישראל. ושוב הקשה, אם כן קשה ביותר, למה לא אמר התנא "עלו לארץ ישראל". והשיבו לו, שרק בבל נשארה כסולת נקיה, ואילו בשאר הארצות נשארו גם הפסולים. מהרש"א.

מבבל", לומר שבירר עזרא את כל הפסולים, כדי להעלותם משם.

ומביאה הגמרא, שנחלקו אביי ורבא כיצד יש לשנות את לשון העליה מבבל:

איתמר: אביי אמר: "עלו", והכונה שעלו מאיליהם, תנן. כלומר, שעלו מרצונם.

ואילו רבא אמר: "העלום" תנן, בעל כרחם העלה אותם עזרא מבבל.

וקמפלגני אביי ורבא בדרבי אלעזר המובא לעיל.

דאמר רבי אלעזר: לא עלה עזרא מבבל עד שעשאה כסולת נקיה, ועלה.

אביי — לית ליה דרבי אלעזר. שהרי לשיטתו הם עלו מעצמם, ולא על פי ציווי עזרא. ואם כן לא יתכנו דברי רבי אלעזר שכל מטרת עזרא היתה לנקות את בבל מהפסולים שבה.

ואילו רבא — אית ליה דרבי אלעזר. שעזרא הוא שהעלם מבבל בעל כרחם, כדי לנקותה ממשפחות פסולות, ולא עלו מעצמם.

איבעית אימא: דכולי עלמא אית להו דרבי אלעזר, שעזרא טרח לנקות את בבל. אלא, שנחלקו אביי ורבא כיצד עשה זאת עזרא.

והכא, בהא קא מיפלגי:

מר [אביי] סבר: אפרושי אפרושינהו עזרא את הפסולים מכלל הכשרים. ומתוך שהופרשו, הכירו בהם אנשי בבל שפסולים הם, ושוב לא חשש שמא יתערבו בהם הנשארים בבבל.

ולפי שראו הפסולים שמכירים אותם במקומם, **מנפשייהו סליקי** [מעצמם עלו], כדי שיוכלו להתערב עם אנשי ארץ ישראל, שלא הכירום.

והיינו דאמר רבי אלעזר: "עשאה כסולת נקיה". שגרם לכך שנשארה בבל רק עם הכשרים שבה.

ואילו מר [רבא] סבר: בעל כרחיהו אסוקינהו [העלם] עזרא מבבל, ולא עלו מעצמם, לפי שלא סמך עזרא על כך שיעלו מעצמם.

והוינן בה: **בשלמא למאן דאמר "עלו" מרצונם, מאליהם"**, היינו דאמר רב יהודה **אמר שמואל: כל הארצות נחשבות כ"עיסה" לארץ ישראל.** וארץ ישראל נחשבת כ"עיסה" לבבל.

[**"עיסה" הינה תערובת.** והיינו, כמו תערובת של עיסה, המורכבת משאור ומים וקמח ומלח וסובין,⁽⁸⁾ כך יש חשש של התערבות של פסולי קהל במשפחות כשרות].

כי במשפחות שנותרו בבבל, אין שום ספק שמא נתערבו בהן פסולי קהל, כיון

עזרא כסולת נקיה, כדי שגם שם תשרה השכינה. עיון יעקב.

8. כך פירש רש"י. ועוד פירש, שעיסה היינו

אשר ה' אלהיך דורש אותה", לפי ששם השכינה שורה בבית המקדש, אף על פי שאינם מיוחסים כל כך. מה שאין כן בבבל, אין השכינה שורה שם אלא על משפחות מיוחסות, על כן עשאה

תו מקשינן: **בשלמא למאן דאמר "עלו מאליהם"**, היינו דכתיב שאמר עזרא [ח א], **"ואקבצם אל הנהר הבא אל אחוה [מקום בכבל, ששם נתקבצו העולים לקראת עלייתם לארץ]. ונחנה שם ימים שלשה. ואבינה בעם ובכהנים, ומבני לוי לא מצאתי שם"**.⁽⁹⁾

שסבר עזרא בתחילה, שיש ביניהם לויים כשרים לעבודה. ואחר שהתבונן בעם לראות מי ומי בעולים לארץ ישראל, מצא שאינם ראויים לעבודה, לפי שהיו קצוצי בהונות.

כי כשאמר להם נבוכדנצר בשעה שהביאם מארץ ישראל לבבל "שירו לנו משיר ציון", עמדו וקצצו את בהונות ידיהם בשיניהם. והיינו דכתיב "איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר". לא כתיב "לא נשיר", אלא "איך נשיר?", לפי שאין לנו בהונות כדי לפרוט בהם בנימי הכינורות.

ודוקא לויים אלו עלו לארץ ישראל, מחמת עוניים. אבל הלויים הכשרים לעבודה לא עלו, לפי שהיו יושבים בבבל בשלוה.

ומכל מקום, משמע מזה, שלא ידע עזרא מראש מי ומי הבאים. ובשלמא לאביי, הסובר שעזרא לא העלה את הפסולים בעל כרחם, ולא בדק את יחוסם, ניחא, שרק עתה הוא גילה שאין בני לוי בין העולים.

אלא למאן דאמר [רבא] "העלום" עזרא בעל

שהפרישם עזרא. מה שאין כן במשפחות של ארץ ישראל. שהרי אותם פסולים שעלו מבבל, לא הוכרו בארץ ישראל כפסולים, ולפיכך לא נמנעו בני ארץ ישראל להתחתן עמם.

ולכן, נחשבת ארץ ישראל כ"עיסה" לגבי בבל, והיינו, שהמשפחות של ארץ ישראל נחשבות כספק מיוחסות לגבי המשפחות שבבבל, המיוחסות בודאי.

ומאידך, שאר הארצות נחשבות כ"עיסה" ביחס לארץ ישראל. משום שבני ארץ ישראל עסוקים תמיד בבדיקת יוחסין, לפי שכהנים מצויים שם.

אלא למאן דאמר "העלום בעל כרחם", מדוע נחשבת ארץ ישראל כעיסה לגבי בבל? והלא אף בה אין שום חשש התערבות הפסולים, שהרי **מידע ידיניהו** [מכירים] בני ארץ ישראל בפסולים, לפי שעלו על כרחם יחד עם כל בני הגולה, וכיון שהעלום בכח, יצא הקול עליהם שהם פסולים, ונזהרו הכשרים מלהתערב עמהם.

ומשינן: **נחי, הגם דידיעי עליהם שהם פסולים להחוא דרא** [באותו הדור], אבל **לדרא אחרני, לא ידעי** [לא ידעו הדורות הבאים] בארץ ישראל על פסולם. לפיכך יש בהם חשש התערבות יותר מאשר בבבל.

אבל משנעשית עיסה, אם נפל בה דבר שאינו ראוי, ונתערב בה, קשה להפרישו ממנה. מהרש"א.

9. רש"י ותוס' הקשו, הרי שינוי במשנה שעלו לויים מבבל! ותירצו, שאותם לויים שעלו, היו

כפסולת ענבים שנסחט מהם משקה שלהם. לקמן [עא א] ד"ה עיסה.

ועוד יש לפרש, שכאשר אין בהם פסול, דומה הדבר לסולת נקיה קודם שנעשית עיסה, שגם אם נופל בה דבר שאינו ראוי, אפשר לברור אותו מתוכה, ולהשליכו, ונשארת הסולת נקיה.

ומשנינן: מהא דכתיב בעולי בבל [עזרא ב ע]: "וישבנו כההנים והלויים ומן העם, והמשוררים והשוערים והנתינים" (10) בעריהם, וכל ישראל בעריהם". הרי שעלו כל המיוחסים הללו מבבל.

שנינו במשנה: חללי גירי וחרורי.

והוינן בה: חללי [כהנים חללים], מנלן שעלו?

ומשנינן: מהא דתניא: רבי יוסי אומר: גדולה חזקה! שכל מי שהוחזק בדין מסוים, סומכים אנו על מה שהחזקנוהו, ואין מפקיעים אותו מדינו הקודם.

כרחם, לאחר שעמד וברר את יוחסיהם, קשיא; אם כן, הא בהכרח מיזחר זהירי בהם, שנוהרו לבדוק מי הם העולים, וידעו מי עלה ומי לא עלה, וכיצד אמר עזרא שרק בבואו למקום שהתאספו בו העולים גילה שאין עמו לויים!?

ומשנינן: נהי דאיזחר [הגם שהשגיחו] בפסולים שיעלו, אבל בכשרים לא איזחר, אלא הם עלו מעצמם. ולכך לא ידע מראש אם יש ביניהם לויים הראויים לעבודה או לא.

שנינו במשנה: כהני לויי וישראל.

והוינן בה: מנלן מנין למדנו דפליקו [שעלו] כל המיוחסים האלו?

שירה הוא בפה, מכל מקום היתה תקנה קדומה, מימות שמואל ודוד, לשורר בכלים, ככתוב בדברי הימים, ולפיכך לא היו כשרים לשיר. [וכן כתבו תוס' ביבמות [פו ב] ד"ה ומבני].

ועוד כתב התו"ט, שאין כאן קושיא כלל, משום שבהמשך הכתוב המספר שלא מצא עזרא מבני לוי, נאמר שם ששלח עזרא להביא לויים, ובסופו של דבר הם עלו עמו. אלא שאם כן, צריך ביאור מה שנאמר ביבמות [פו ב] שעזרא קנס את הלויים שלא ליתן להם מעשר ראשון משום שלא עלו עמו, והרי לבסוף הם כן עלו. וצריך לומר, שקנסם לפי שלא נתעוררו מעצמם לעלות עד שהוצרך לשלוח אחריהם. ואילו לפרש"י ותוס' קשה, למה קנס את הלויים קצוצי הבהונות שעלו עמו.

וראה רמב"ן, ריטב"א ותוס' הרא"ש.

10. הגמרא לא שאלה על "נתיני" מנלן שעלו, כי סמכה על המקרא הזה, שמפורש בו שעלו נתינים. רש"ש.

קצוצי בהונות, ולא היו ראויים לשורר בכלי, שהיא עבודת הלויים. כמו שנאמר במזמור "על נהרות בבל", שנבוכדנצר ביקש מהם "שירו לנו משיר ציון", ועמדו הלויים וקצצו בהונות ידיהם בשיניהם, ואמרו לו "איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר?". לא אמרו לו "לא נשיר!", אלא "איך נשיר?", לפי שאין לנו בהונות למשש בהן את נימי הכנורות. אך הלויים הכשרים לא עלו, לפי שהיו יושבים בבבל בשלוה, והעולים לירושלים היו שרויים בעוני ובטורח המלאכה, ובאימת הסביבה. ולכן התאונן עזרא שלא מצא לויים כשרים.

וכתב המהרש"א, שאפילו למאן דאמר עיקר שירה הוא בפה, מכל מקום, לא היו כשרים הלויים הללו לשיר [אף שמום אינו פוסל בלוי], משום שמחמת זקנתם נתקלקל הקול שלהם, שהרי הם היו עוד בחורבן בית ראשון, ועתה הוא תחילת בית שני, והלויים נפסלים ב"קול" שאינו ראוי.

ובתו"ט כתב, שאפילו למאן דאמר עיקר

במה הייתם אוכלים בגולה? — בקדשי הגבול, דהיינו תרומה, שנאכלת בכל מקום.

אף כאן, בארץ ישראל, נמי תאכלו בקדשי הגבול. ואף שלא נתברר יחוסכם, אין בכוחי לאסור עליכם דבר שהוחזקתם בו.

אבל בקדשי המקדש, שלא הוחזקתם לאוכלם בגולה — שהרי אין אכילת קדשים אלא במקדש — אין אתם רשאים לאכול, לפי שלא נתברר יחוסכם.

שמע מינה, יפה כח חזקה לסמוך עליה, שהרי לא היה יכול נחמיה לפוסלם מאכילת תרומה, למרות שלא נמצא יחוסם, כיון שהיו כבר מוחזקים באכילתה.

ומכאן תשובה למה ששאלנו לעיל: מנלן שאף חללים עלו עם בני הגולה? — שהרי כתיב בבני ברזילי "ויגואלו מן הכהונה", כלומר, נתחללו מן הכהונה; ואף הם היו בין הגולים.

ודנה עתה הגמרא בדברי רבי יוסי האמורים לעיל:

הלא מצינו שיטה הסוברת שמעלין מתרומה ליוחסין, והיינו, שכל כהן שידוע עליו שהוא אוכל בתרומה, אין צריך לבדוק אחריו לענין יוחסין אם הוא כשר, אלא בחזקת כשרות הוא. ואף בתו כשרה להנשא לכהן. ואין חוששין לה שמא אביה חלל, וממילא אף היא חללה, ואסורה לכהונה.

שהרי נאמר [שם סא]: "ומבני הכהנים, בני חביה בני הקוץ, בני ברזילי, אשר לקח [כל אחד מהכהנים הללו, בני ברזילי] מבנות ברזילי הגלעדי אשה. ויקרא על שמם [שלפיכך נקראו כולם "בני ברזילי"]".

כל אלה הכהנים, בקשו כתבם המתחשים [ביקשו את כתב יחוסם כדי להוכיח את כשרותם], ולא נמצאו.

ויגואלו [נפסלו משום כך] מן הכהונה!

ויאמר התרשטא [נחמיה בן חכליה] ⁽¹¹⁾ להם, ציום, אשר לא יאכלו מקודש הקדשים, עד עמוד כהן לאורים ותומים".

כלומר, אסרם לעולם באכילת קדשים. שהרי לא היה בבית שני אורים ותומים. והרי זה כאדם האומר לחבירו "עד שיבא משיח", שמתכוין לדחותו לגמרי.

וטעמו של דבר, כיון שלא נמצא כתב היוחסין של בני ברזילי, לא הניחם נחמיה לאכול בקדשי המקדש, מבשר הקרבנות, כי שמא חללים הם, ואסורים באכילת קדשים.

ומדכתיב "לא יאכלו מקדשי הקדשים", משמע שדוקא בקדשים לא הניחם לאכול, אבל בתרומה היו מותרים.

ולמה הותרו בתרומה? והרי ממה נפשך, אם חשש להם שנתחללו מכהונה, הרי חללים אסורים אף בתרומה.

אלא, כך אמר להם: הרי אתם בחזקתכם!

11. לשנות יין של עובדי כוכבים. ולכך נקרא התרשטא [התר - שתא]. רש"י.

11. בירושלמי מבואר, על שם שהיה משקה למלך, היה צריך לשנות קודם מהיין, כדי שלא יחשדוהו שנתן לתוכו סם המות, והתירו לו

ומזה שהוסיף ואמר "גדולה חזקה", משמע שאפילו עכשיו, שיש צד לאוסרם יותר מבעבר, בכל זאת אין מפקיעים אותם מחזקתם.

ומשנין: נקט רבי יוסי "גדולה חזקה", להשמיענו חידוש, שעל ידי החזקה אנו מתירים להם יותר ממה שהחזיקו בו עד עתה.

דהרי **מעיקרא** [בבבל], **אכול** הכהנים הללו רק **בתרומה** של בבל, שחיובה הוא רק **מדרבנן**; שהרי מן התורה אין נוהגת תרומה אלא בארץ ישראל. ואילו **לכפרה** [בארץ ישראל], **אכול** אף **בתרומה** של ארץ ישראל, שהיא **מדאורייתא**, מכח חזקתם הראשונה.

ומביאה הגמרא תירוץ נוסף:

ואיבעית אימא: לעולם אף **השתא**, משבאו לארץ ישראל, **נמי** רק בתרומה **דרבנן אכול**, כגון תרומת פירות וירק שאינה אלא מדרבנן [כי מן התורה לא נתחייבו בתרומה אלא דגן תירוש ויצהרה], לפי שהחזקו בבבל באכילת תרומה מדרבנן. אבל בתרומה **דאורייתא לא אכול** בארץ ישראל, שהרי לא החזקו בכך בבבל.

וכי מפסינן מעלים מתרומה ליוחסין, דוקא ככהן שראוהו אוכל בתרומה **מדאורייתא**. אבל האוכל בתרומה **מדרבנן**, **לא מפסינן** ליה ליוחסין.

לפיכך אין לחוש שמא יעלום ליוחסין. שהרי אף למאן דאמר "מעלין מתרומה ליוחסין", אין מעלין מתרומה דרבנן.

ואם כן, **למאן דאמר "מעלין מתרומה ליוחסין"**, האיך התיר נחמיה לבני ברזילי לאכול בתרומה? והרי **הני כהנים דאכלי בתרומה, אתו לאסוקינהו** [יבואו גם להשיא את בנותיהם לכהנים], וזה שלא כדין, שהרי ספק חללים הם!

ומביאה הגמרא שני תירוצים:

א. **שאני התם**, שונה הדבר שם, בבני ברזילי, **דריע חזקתייהו**, שחזקתם "רעה" היא.

כיון שאין מניחים אותם לאכול בקדשים כשאר הכהנים, אלא בתרומה בלבד, ניכר עליהם שיש בהם חשש חללות, ולא יבואו להחזיקם ככשרים גם לענין יוחסין.⁽¹²⁾

אלא שיש להקשות על התירוץ: אם כן, שבודאי לא יעלו אותם מתרומה ליוחסין, **אלא מאי** האי דקאמר רבי יוסי "גדולה חזקה"?

כי בשלמא אם היה מקום לחשוש שיעלו אותם מתרומה ליוחסין, ואף על פי כן הרשה להם לאכול בתרומה כי אי אפשר להוציאם מחזקתם בגלל החשש הזה, שפיר אמר רבי יוסי ש"גדולה חזקה", והיינו, שמעמידים על החזקה אפילו במקום שיש לחשוש לתקלה.

אבל עתה שאמרנו שאין לחשוש שיעלו אותם מתרומה ליוחסין, ובא רבי יוסי להשמיענו רק סדומכים על חזקתם לאכילת תרומה, היה לו לומר "מנין לחזקה", ותו לא! ?

12. כך פירש רש"י. והקשו התוס', לפי הסובר שמעליו מתרומה ליוחסין, מדוע באמת לא העלו

אלא שלפי התירוץ האחרון, שרק העמדנום על חזקתם הקודמת, יש להקשות:

אי הכי, מאי "גדולה חזקה"? למה נקט "גדולה"? והרי לא נתחדש בהם עתה שום היתר יותר מבעבר.

ומשנינן: החידוש הוא, שאף על גב שעתה יש יותר סיבה לאוסרם מבעבר, בכל זאת סמכינן על החזקה. דהרי **מעיקרא**, בהיותם בבבל, **ליכא למיגזר** בהם שלא יאכלו תרומה מדרבנן בבבל **משום** שלא יבאו לאכול תרומה **דאורייתא**. שהרי לא היתה מצויה בידם תרומת ארץ ישראל.

אבל **לבסוף**, משבאו לארץ ישראל, אף על גב **דאיכא למיגזר** עליהם שלא לאכול אף בתרומה דרבנן **משום** שלא יבאו לאכול בה תרומה **דאורייתא**, בכל זאת לא גזרו עליהם.

אלא, רק בתרומה **דרבנן אכול**, לפי שהוחזקו בה בבבל; ובתרומה **דאורייתא** שלא הוחזקו בה, **לא אכול**.

ומקשינן: האיך אמרת, שלא אכלו בני ברזילי בתרומה דאורייתא? **והכתיב** [עזרא ב סג] **"ויאמר התרשתא להם, אשר לא יאכלו מקדש הקדשים"**.

שמע מינה, דוקא **בקדש הקדשים** [קדשי המקדש] הוא **דלא יאכלו**. הא **כל מידי**, כל דבר מלבד אלו, **ניכול**, ואף תרומה דאורייתא בכלל! ?

ומשנינן: **הכי קאמר** נחמיה: "לא יאכלו מקודש הקדשים", **לא מידי** דבר דמיקרי הנקרא "קדש", **ולא מידי** דבר דמיקרי "קדשים".

וכך היא משמעות דבריו:

לא מידי דמיקרי "קדש" — היינו תרומה, **דכתיב** בה [ויקרא כב כ] **"וכל זר לא יאכל קדש"**.

וקודש האמור שם, מדבר בתרומה ולא בקדשים. שהרי נאמר שם בהמשך, שטמא לא יאכל קדש עד שיטבול, "ובא השמש, וטהר". ובהכרח שרק לענין אכילת תרומה הכתוב הזה מדבר, כי רק לענין תרומה די בטבילה ובהערב שמש כדי להתיר את אכילתה. אבל לענין אכילת קדשים [אנשים טמאים המחוסרים כפרה של קרבן לטהרתם, כמו זב ויולדת], אין הם אוכלים בקדשים עד למחרת, לאחר שיביאו את קרבנם, ולא די להם בטבילה והערב שמש.

ולא מידי דמיקרי "קדשים" — היינו בשר החזה והשוק מקרבן השלמים, הניתנים לכהן, ומצינו שהם נקראים בכתוב "קדשים".

והראיה, **דאמר קרא "ובת כהן כי תהיה לאיש זר, היא ב"תרומת הקדשים" לא תאכל**. ו"תרומת הקדשים" היא החזה והשוק של קרבן השלמים, כי —

וביארנו התוס', שהחזקה שלהם הורעה, לפי שהיו מייחסים אותם אחר בני ברזילי, שהיה ישראל. ועוד, שביקשו כתב יחוסם ולא מצאו. תוס' כאן ובכתובות [כד ב] ד"ה שאני.

אותם מתרומה לקדשים וליחוסין. ועוד, אף אם לא העלו אותם עתה, מכל מקום, יש לחשוש שמא יבאו בעתיד להעלותם מתרומה לקדשים, וממילא יעלו אותם מקדשים ליחוסין.

ומכאן, שאף הם עלו עם עזרא. (15)
שנינו במשנה: ממזירי.

והוינן בה: מנלן שאף הם עלו?

ומשנינן: ממה דכתיב [נחמיה ב י] "וישמע סנבלט החרוני וטוביה העבד העמוני". הרי שהיה "טוביה" עבד כנעני.

וכתיב שם [ו יח] "כי שרים רבים ביהודה, היו "בעלי שבועה" [ידידים] לו [לטוביה].

כי חתן הוא טוביה [העבד העמוני], לשכניה בן ארח [הישראלי].

ואף יהוחנן, בנו של טוביה [העבד העמוני], לקח לו לאשה מבנות ישראל, את בת משלם בן ברכיה [הישראלי].

הרי שאף על גב שטוביה העמוני ובנו יהוחנן היו עבדים, ולעבדים אין תפיסת קידושין בישראל, בכל זאת נישאו להם בנות ישראל, בעבירה.

והולד הנולד מהם הוא ממזר, כי קסבר התנא במשנתנו, שעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל, ונתעברה ממנו, הולד ממזר.

ונמצא, שהיו בניהם של טוביה העבד ושל בנו יהוחנן, ממזרים, לפי שנולדו להם מבנות ישראל [מבתו של שכניה הישראלי,

ואמר על כך מר [ביבמות סח ב, פז א], שמשמעות הכתוב הזה היא: במזרם מן הקדשים — לא תאכל!

כלומר, חזה ושוק של שלמים, הניתנים לכהנים מתנה מאת בעל הקרבן, לא תאכלם בת כהן השבה אל בית אביה.

והיינו, בת כהן הנישאת לישראל, אינה אוכלת מהם לעולם, אפילו לאחר שהיא חוזרת לבית אביה בלא זרע מישראל [לאחר שנתאלמנה ממנו].

אבל בתרומה, היא חוזרת לאכול, לאחר שחוזרת לבית אביה בלא זרע מישראל. (13)

ונמצא, שאף בתרומה דאורייתא אסרם נחמיה להדיא. ומה שאמר רבי יוסי "גדולה חזקה", אמר כן על מה שהתירם בתרומה דרבנן.

שנינו במשנה: גירי וחרורי.

והוינן בה: מנלן, מנין שאף גרים ועבדים משוחררים היו בין עולי בבל?

אמר רב חסדא: למדנו זאת מדאמר קרא [עזרא ו כא]: "ויאכלו בני ישראל השבים מהגולה [את קרבן הפסח]. וכמו כן, אכלו מבשר הפסח כל הנבדל מטומאת גויי הארץ אליהם". והיינו, שאף גרים ועבדים, שעזבו את דת הגויים, ובאו לידבק בישראל, גם הם אכלו מבשר קרבן הפסח. (14)

נמי, "גויי הארצות" משמע שני עניינים. תוס' הרא"ש.

15. לכאורה קשה, איך משמע מכאן שהגרים עלו מבבל? והרי שמא הם היו מהנשארים בארץ

13. ופשוטו של מקרא מדבר בתרומה ממש, שאינה אוכלת כשעודה נשואה לאיש זר.

14. ומדלא כתיב "והנבדל" אלא "וכל הנבדל", משמע שיש שני מיני הבדלה, גרים וחרורי. אי